

deel 2

**syndikalisme en
vakbeweging
nu**

'Syndikalisme en vakbeweging nu' werd gepubliceerd als artikelenreeks van maart tot september 1974 in 'Solidarité ouvrière' onder de titel 'Anarcho-syndicalisme'.

Nederlandse vertaling : Jan Bervoets

klasse - organisatie

Als men het anarcho-syndicalisme in één zin zou kunnen samenvatten, dan zou men zeggen dat het inhoud: 'alle macht aan de arbeiders in hun eigen klasse-organisaties'. Dit zinnetje vat alles, wat het anarcho-syndicalisme kenmerkt en wat het van de andere socialistische stromingen onderscheidt, samen. Maar om meer te zijn dan een retorische frase moet de term 'klasse organisatie' worden gedefinieerd en uitgelegd.

De organisatie van de klasse

Het wezen van een sociale klasse hangt bovenal samen met de rol die zij in de produktieverhoudingen speelt. Proudhon heeft als een van de eerstenaangetoond dat de sociale klassen bepaald worden door hun plaats in de economische tegenstellingen en dat het kenmerkende van de bourgeoisie haar bezit van de produktiemiddelen is, terwijl het proletariaat gekenmerkt wordt door de uitsluiting ervan en zijn loonafhankelijkheid. 'Uit het klassen-onderscheid volgt de klassen-tegenstelling'.

In deze strijd streeft elke klasse er van nature naar zich te organiseren ter verdediging van zijn specifieke belangen. De bourgeoisie streeft er als heerser naar zijn positie te handhaven en zijn voordeel te consolideren; het proletariaat probeert zijn levensniveau, zijn werkomstandigheden te verbeteren en gedeeltelijke of beslissende voordelen aan de bourgeoisie

te ontrukken. De klassenstrijd leidt dus noodzakelijk tot het bestaan van twee elkaar bestrijdende organisaties wier taak het is de specifieke belangen te verdedigen van elke klasse die zij omvat. Deze organisaties hebben gemeenschappelijke trekken, die wij nu zullen moeten omschrijven om daarna de verschillen van deze organisaties beter te begrijpen.

Een klasseorganisatie is een organisatie, die in een bepaald tijdsbestek, een sociale klasse geheel of gedeeltelijk omvat op basis van de rol die ieder individu speelt in zijn sociale relatie tot de produktie.

Wat wil dat zeggen?

a) Allereerst dat zij niet noodzakelijk een klasse in zijn geheel omvat: door enkele elementen kan dit worden verklaard, b.v. door ideologische redenen. Een individu kan zich door de invloed van de godsdienst, de opleiding etc. vergissen in zijn werkelijke belangen of zich heel eenvoudig helemaal niet bewust zijn van zijn werkelijke belangen.

De klasse-organisatie wordt vóór alles bepaald door het feit dat instemming niet verplicht is en dat de erkenning van zijn bestaan als klasse-organisatie bewust gebeurt.

b) Dit houdt vervolgens in dat het individu er niet zijn instemming mee betuigt of haar steunt als abstract individu, maar als hij bourgeois is, als bourgeois, en als proletariër als hij proletariër is. Een klasseorganisatie kan leden van de tegengestelde klasse omvatten, tenzij ze afstand doen van hun belangen als leden van deze klasse.

Een bourgeois en een proletariër kunnen theoretisch samen in een voetbalclub zitten omdat tegen een bal aantrappen noch de belangen van de bourgeoisklasse noch die van de proletariër raakt. Maar men kan geen lid zijn van een klasseorganisatie van de andere, deze ondersteunen of eraan deelnemen, zonder zijn eigen klassenbelang prijs te geven. Daarom kan men stellen:

In iedere samenleving waarin klassenstrijd bestaat, bestaan over het algemeen twee elkaar bestrijdende klasseorganisaties die op verschillende grondslagen zijn gebaseerd, omdat zij overeenkomt met verschillende klassebelangen en verschillende rollen met betrekking tot de produktie. Tussen deze organisaties kan er geen terrein van overeenkomst zijn, laat staan van samengaan, zonder dat dit inhoudt dat de overheerste klasse de belangen van de heersende klasse accepteert en dus zijn eigen klassebelangen ontkent.

En wat houdt dat nu weer in?

De bourgeoisie karakteriseert zich hierdoor: zij bezit, hetzij als individu hetzij kollektief, de produktiemiddelen. Deze produktiemiddelen verschaffen haar, dankzij de arbeidskracht van de loonafhankelijken die zij tewerkstelt, winsten die zij gedeeltelijk opnieuw investeert om er meer winst van te trekken, etc. Deze situatie heeft een zeker aantal zaken tot gevolg.

- De bourgeoisieklasse heeft collectief gemeenschappelijke belangen doordat zij als klasse van het geheel der produktie-middelen afhankelijk is.
- Maar omdat het nagestreefde doel de winst is en dit konkurrentie met zich meebrengt tussen individuele kapitalisten of tussen groepen kapitalisten op nationaal en internationaal niveau, probeert iedere bourgeois of groep bourgeois zich niet alleen tegen het proletariaat dat zij uitbuit op te stellen, maar ook tegen andere konkurrerende bourgeois of groepen bourgeois.

Dit wordt nog versterkt doordat de kapitalistische maatschappij zich in het algemeen ontwikkelt naar concentratie van kapitaal in de handen van een steeds kleiner wordende groep, ten gevolge van de nationale en internationale konkurrentie.

Deze tegenstrijdigheid tussen de algemene belangen van de bourgeoisie in het algemeen en zijn bijzondere belangen zal grotendeels de vormen van zijn klasse-organisatie bepalen. En de bourgeoisie is inderdaad, omdat zij aan de ene kant te zeer bezig is met het behalen van zoveel mogelijk winst uit de uitbuiting van het proletariaat en te zeer wordt heen en weer geslingerd tussen zijn algemene belangen en zijn eigen belangen aan de andere kant, niet in staat om rechtstreeks en zonder tussenpersoon de algemene tegenstellingen van zijn machtstelsel op te lossen.

Zij moet dus haar toevlucht nemen tot een organisatie die in deze taak gespecialiseerd is: de Staat. De Staat is de specifieke klasse-organisatie van de bourgeoisie, die haar in staat stelt het proletariaat uit te buiten en die door macht of overreding de samenhang van het systeem in stand houdt. Het is een orgaan, dat gespecialiseerd is in politieke onderdrukking en economische regulatie. Hij werkt door substituering van de macht, dat wil zeggen dat de bourgeoisie haar belast met alles wat de bescherming en het behoud van haar algemene belangen omvat.

Maar hoe kan de bourgeoisie de Staat beheersen? Door diverse middelen, direct of indirect. Allereerst door het eenvoudige feit dat zij over de produktiemiddelen beschikt, een bezit dat de bron is van alle macht. En vervolgens door politieke controlemiddelen.

Het kapitalisme is geen star verschijnsel. Het is in voortdurende evolutie en zijn ontwikkeling heeft niet in alle landen dezelfde hoogte bereikt of dezelfde vorm aangenomen. De geschiedenis van zijn ontstaan, de graad van kapitaalsconcentratie zijn nergens hetzelfde. De politieke machtsvormen van de bourgeoisie - dat wil zeggen de manier waarop zij de Staat overheerst - verschillen dan ook.

- Tijdens het liberale kapitalisme in Frankrijk en Engeland in het eind van de XIXe eeuw valt het parlementaire systeem samen met een veelvoud van partijen. De verschillende fracties van de bourgeoisie hielden elkaar min of meer in evenwicht, zij kozen vertegenwoordigers uit die elkaar te lijf gingen in het Parlement (wetgevende macht) om de overheersing van dit Parlement en dus om de overheersing van de Staat. De politieke partijen, organisaties, die burgers om zich heen groepeeren zonder rekening te houden met de klasse waartoe zij behoren - 'klassen-verenigende organisaties' - zijn een element die hen in de structuren van de bourgeois-klasse integreren.

De strijd tussen de marxistische en bakoeninistische tendens in de Internationale Arbeidersassociatie had principieel onenigheden over dit punt ten grondslag. Moest men het proletariaat organiseren in structuren die van de bourgeoisie waren nagebootst - de partijen - en het ertoe brengen dat het meedeed aan het spel van de bourgeoisinstellingen: parlement, Staat? Of moest men het organiseren in klassestructuren die eigen aan het proletariaat zijn en een radicaal andere strategie aannemen?

- Met het monopolistische of transnationale kapitalisme van tegenwoordig (vooral in de Verenigde Staten) komt een 'presidentieel-parlementair' machtssysteem overeen, waarin het belangrijkste deel van de politieke macht is gekoncentreerd in handen van de uitvoerende macht en waar de wisseling van de macht wordt verzekerd door het tweepartijensysteem. Engeland en Frankrijk gaan naar dit systeem toe.
- Met het staatskapitalisme komt een machtssysteem van één partij overeen dat wordt overheerst door een staatsapparaat dat het gehele politieke en economische leven overheerst. Dat gebeurt nu in de U.R.S.S. De eigendom van de produktie-middelen is niet individueel. Zij is in handen van de Staat die centraal en zonder enige controle bepaalt hoe de inkomsten worden aangewend, hoe wordt geïnvesteerd, hoe de sociale overproduktie wordt verdeeld. Het is een machtssysteem dat door een staatsburokratische klasse wordt beheerst. Deze klasse is oorspronkelijk samengesteld uit het oude Tsaristische staatspersoneel, waarvan een belangrijk deel zich in de 'socialistische' staat heeft geïntegreerd en de geradicaliseerde intelligentsia en de kleinburgers, die de kaders vormden van de bolsjewistische partij.

Deze drie voorbeelden vertegenwoordigen machtssystemen in verschillende fasen van kapitaal-koncentratie. In het eerste geval is het kapitaal verspreid, de Staat heeft praktisch geen economische rol en de diverse bourgeoisfracties gaan elkaar te lijf om de leiding van de Staat. In het tweede geval is het

kapitaal meer gekoncentreerd, de zwakste frakties van de bourgeoisie zijn verwijderd of hebben zich met het grote monopoliekapitaal verbonden; de staat speelt een belangrijke rol in de economie: zij bestelt wapens, geeft tariefvoordelen, subsidieert, heft belastingen, etc.; economische en politieke macht blijven onderscheiden.

Bij het staatskapitalisme is de gehele politieke en economische macht gekoncentreerd in de handen van de Staat; het is de laatste fase van de kapitaalskoncentratie, het is de volmaakte staat, waarvan het apparaat, dat over alle macht beschikt, tegelijkertijd heersende klasse is.

Zo is de staat niet een reactionair orgaan omdat zij door de bourgeoisie wordt geleid, zij is het door haar bestaan zelf, omdat zij een orgaan van de bourgeoisie is. Een proletarische staat oprichten wil zeggen een apparaat oprichten dat alle macht aan zich trekt, waarop het proletariaat geen enkele controle kan uitoefenen. De enige oplossing voor het proletariaat is de vernietiging van de Staat en haar vervanging door zijn eigen klasse-organisatie.

Proletariaat en organisatie

Slavenhouders, feodalen, kapitalisten, alle uitbuitersklassen hebben zich georganiseerd om de ene manier van uitbuiten te vervangen door een andere. Het proletariaat, de klasse van voortbrengers bij uitstek, omdat zij niemand heeft om uit te buiten, organiseert zich om elke vorm van uitbuiting omver te werpen. Terwijl de bourgeoisie als overheerste klasse onder het Ancien Régime begonnen is de economische kiemen van het kapitalisme tot ontwikkeling te brengen, omdat zij over de produktiemiddelen beschikte, kan het proletariaat geen enkele economische kiem van het socialisme tot ontwikkeling brengen. De enige troef van het proletariaat in het kapitalistische machtsysteem is zijn organisatie, het bewustzijn van zijn klassebelang en zijn strijdbaarheid. De arbeiders zullen in dezelfde tijd - en met zoveel mogelijk vermijding van kinderziekten en improvisaties - de economische en politieke organisatie van de samenleving moeten opbouwen uit niets anders dan hun bewuste wil om te veranderen en hun vermogen tot organiseren.

De klasse-organisatie van het proletariaat ontstond doordat de arbeiders met elkaar concurreerden om werk te krijgen. De vaststelling van het loon was 'vrij', de arbeider was 'vrij' om de prijs van de baas te accepteren of van honger om te komen: dus degenen die de laagste salarissen aannamen, werkten. Om de gevolgen van deze concurrentie te verlichten, hebben de arbeiders zich verenigd in de eerste vakbonden. Dat waren de eerste klasseorganisaties van het proletariaat want men sloot er zich

bij aan volgens criteria van objectief belang en vanuit de plaats die men in het produktieproces had: de bourgeois wordt automatisch buitengesloten. Deze organisatie verenigt de arbeiders eerst op hun werkplaats, waar zij voor alles aan de uitbuiting onderhevig zijn, daarna in de industrietak, op lokaal, regionaal of nationaal niveau etc., vervolgens de verschillende beroepen gezamenlijk, van de woonplaats tot het hele land...

Een dergelijke structuur is juist de grondslag van de organisatie van het proletariaat als klasse, want zij verenigt de individuen als arbeiders en uitgebuiten, waarbij zij per definitie elke vertegenwoordiging van de bourgeoisie buitensluit.

Deze organisatie berust op geheel andere grondslagen dan de klasseorganisatie van de bourgeoisie. Als verdedigingsinstrument van de materiële belangen van de arbeiders vormt zij door haar geografisch bepaalde horizontale structuur en de door industrietakken bepaalde verticale structuur het organisatie-model dat de Staat zal moeten vervangen.

De klasse-organisatie, stelt de klasse, die zij verenigt, op deze wijze in staat om zijn direkte belangen tegen de acties van de tegengestelde klasse te verdedigen.

Deze organisatie bestaat nu formeel of in embryonale staat:

- Formeel zijn het de vakbonden die afdoende de arbeiders groeperen op klassebasis, maar zij passen een strategie toe en verdedigen een politiek die strijdig is met de werkelijke belangen van het proletariaat en met de mogelijkheden die deze structuren hen bieden;
- In embryonale staat zijn het de verschillende komitees, die spontaan en voorlopig ontstaan bij belangengevechten: steunkomitees, stakingskomitees, strijdkomitees... of bij opstanden: sovjets, fabriekskomitees. Deze organen verschijnen altijd wanneer de permanente arbeidersstructuren hun rol niet niet spelen en wanneer de arbeiders zelf over hun problemen kunnen beslissen met buitensluiting van kleinburgerlijke reservedirecties.

De nederlagen van het proletariaat in 1918-1919 in Rusland, in 1919 in Duitsland en Frankrijk, in 1920-1922 in Italië en in 1936-1938 in Spanje hebben geleid tot de versterking van de reformistische sociaaldemokratische en stalinistische stromingen in de arbeidersbeweging. Deze twee stromingen hebben gemeen, dat zij de arbeidersbeweging in twee organisaties verdelen, n.l. voor politieke strijd (partij) en voor economische strijd (vakbond), een verdeling die noodzakelijk lijdt tot de onderwerping van de economische organisatie aan de politieke organisatie, dat wil zeggen dat de georganiseerde arbeiders feitelijk worden onderworpen aan leuzen en belangen die buiten het proletariaat liggen. Vandaag bevinden zich de arbeidersmilitanten zich voor de volgende tegenstelling: er bestaan

formeel klasseorganisaties: de vakbonden, maar die hebben geen revolutionaire strategie en perspectieven, en organisaties die een revolutionair program hebben - of beweren te hebben - maar geen klassestructuur hebben, de partijen.

Het is de taak van de anarcho-syndicalistische beweging om deze tegenstrijdigheid te helpen oplossen door aan de arbeiders voor te stellen, dat ze alle problemen van de politieke en economische strijd tegen de bourgeoisie en de opbouw van het socialisme in eigen hand te nemen en in hun klasseorganisatie. Tegenwoordig heeft bovendien het onderscheid tussen organisatie van economische strijd en organisatie van politieke strijd geen enkele zin meer in de ontwikkelde industrielanden waar de concentratie van het kapitaal en de uitbreiding van de economische rol van de Staat onmiddellijk op de politiek uitloopt. In die zin is het anarcho-syndicalisme wel de enige klassetheorie van het proletariaat van de ontwikkelde industrielanden.

klasse - strategie

Wat is het Parlement? Wie beschikt over de macht?

In het vorige hoofdstuk hebben wij het begrip klasseorganisatie gedefinieerd en de nadruk gelegd op de verschillen tussen bourgeoisieorganisatie en organisatie van het proletariaat. Wij hebben onderstreept dat voor het proletariaat de problemen van de organisatie bijzonder belangrijk zijn want het beschikt binnen het kapitalistische systeem over geen enkele economische grondslag voor zijn macht.

Maar zich organiseren op klasse-basis - d.w.z. op grondslagen die elke leiding over het proletariaat door elementen van buitenaf uitsluit - is niet voldoende: wij moeten nog bepalen welke actie, welke doelstellingen op korte en lange termijn, welke perspectieven men zich voorstelt te bereiken. Kortom, welke strategie door het proletariaat moet worden toegepast als zij als klasse is georganiseerd. Terwijl wij ons hiervoor hadden bezig gehouden met het aantonen van tegenstellingen tussen de organisatie van de bourgeoisie en de organisatie van het proletariaat, zullen we hier de verschillen laten zien, die er bestaan tussen de verschillende linkse stromingen enerzijds en het anarcho-syndicalisme anderzijds.

Het is duidelijk dat de strategie en de problemen m.b.t. de organisatie met elkaar verbonden zijn. Maar de verschillende ideeën over organisatie worden niet abstract gesteld volgens

morele of andere beginselen, zij komen tegelijkertijd voort uit:
- de analyse die de verschillende stromingen maken van de politieke en economische context waarin zij zijn geplaatst;
- de belangen van een klasse of bepaalde lagen daaruit.
In het algemeen en vooral bij politieke groepen heeft men ideeën en een strategie die overeenkomen met zijn klassebelangen.

1. De parlementaire aktie en de parlementaire verovering van de macht: de reformistische sociaaldemokratie.

Het anarcho-syndicalisme is tegen de parlementaire aktie en nog sterker tegen de verovering van het parlement door de arbeidersbeweging. Daarvoor zijn verscheidene redenen.

- Het parlementaire machtssysteem is een van de organisatievormen van de samenleving die berusten op de idee van de natie, nationale eenheid en gemeenschappelijke belangen tussen de verschillende lagen van de bevolking. Dit principe houdt dus geen enkele rekening met de verdeling van de samenleving in tegen elkaar strijdende klassen, enerzijds de bourgeoisie die de loonarbeid uitbuit en de produktiemiddelen bezit, anderzijds het proletariaat dat slechts leeft van de verkoop van zijn arbeidskracht. Omdat het parlementaire machtssysteem wil dat de bourgeois'vertegenwoordigers' van de arbeiders en die van de bourgeoisie samenwerken aan een zogenaamd gemeenschappelijke taak, omdat het ernaar streeft van de verlangens der klassen, die in werkelijkheid tegenstrijdig zijn, een 'synthese' te maken, beschouwen we het parlementaire machtssysteem als een klasseheerschappij, nl. van de bourgeoisie. Het systeem van parlementaire vertegenwoordiging is een wezenlijk 'demokratisch' vertegenwoordigingssysteem: maar het gaat hiër om bourgeoisdemokratie. Dat wil zeggen dat zelfs in een stelsel, waarin de 'arbeiderspartijen' 51% van de vertegenwoordigers in het parlement zou hebben, juist het bestaan van 49% bourgeoisvertegenwoordigers plus het feit dat de arbeiders in het parlement niet zouden zijn vertegenwoordigd als arbeiders op klassegrondslag, maar als 'staatsburgers', er een bourgeoisvertegenwoordigingssysteem van zou maken. Het parlementaire systeem handhaaft het bourgeoisbeginself uitsteking van de substituering van de macht: Alles wat de arbeiders die willen deelnemen aan het politieke leven, kunnen doen is stemmen op een afgevaardigde op basis van een politiek program, waarover zij niet konden discussiëren. Deze afgevaardigde zal als hij is gekozen, gedurende heel de periode van zijn mandaat volkomen onkontroleerbaar zijn: 'Stem op mij en geef mij uw vertrouwen.'
- De andere reden van de oppositie van het anarcho-syndicalisme tegen de parlementaire aktie is dat zij volkomen ondoelmatig is gezien vanuit het proletariaat.

Maar zou men zeggen, nu is het Parlement waardeloos omdat de meerderheid die er zich in bevindt reactionair is. We moeten de meerderheid omverwerpen en een nieuwe meerderheid van socialistische afgevaardigden ervoor in de plaats zetten, die een program in praktijk zullen brengen, dat overeenkomt met de wensen van de arbeiders. Men kan evengoed zeggen: het parlementaire stelsel is in zichzelf democratisch, alleen zijn huidige toepassing is het niet. Laten we aannemen dat de geëiste veranderingen kunnen worden gerealiseerd. Tot hoever zouden één of verscheidene partijen, die zeggen arbeiderspartijen te zijn, in het parlementaire kader kunnen gaan? Zal het grootkapitaal zich wettelijk laten onteigenen door een grondwettig gekozen kamer van afgevaardigden, zonder te reageren?

2. De gewelddadige verovering van de staat: de radicale sociaaldemocratie.

De andere stroming van de sociaaldemocratie, de revolutionaire tak, onderscheidt zich van de eerste door haar methoden van machtsverovering. Zij is het eens met het anarcho-syndicalisme wat betreft de kritiek op de parlementaire methoden, maar zij prijst de verovering van de staat aan door een organisatie die op meer dan één klasse steunt (de partijen) die de hele produktie en het hele politieke leven zou beheersen en de klasseorganisaties onder haar leiding (vakbonden, sovjets, fabriekskomitees) zou kunnen gebruiken als het raderwerk, waarmee zij een uitgewerkte politiek kan overdragen, buiten de controle van de massa's. De strategie van de radicale sociaaldemocratie is dus slechts een variant van die van de reformistische sociaaldemocratie, die eveneens uitloopt op het overdragen van de macht en de politieke onteigening van de arbeiders.

Deze twee stromingen ontwikkelen in die zin idealistische ideeën over macht, dat wanneer het programma is bepaald door de hogere instanties van de partij, ze vervolgens aan het proletariaat wordt 'voorgesteld' om op basis van het gevraagde 'vertrouwen' te worden toegepast. Dit 'vertrouwen' wordt goedgepraat door het feit dat partij 'X' of partij 'Y' de partij van de arbeidersklasse is, en wel omdat zij de juiste theorie heeft. Eenmaal aan de macht kan zij desnoods aan dit vertrouwen voorbij gaan.¹⁾ In werkelijkheid komen onze ideeën over macht overeen met zeer reële klassebelangen, n.l. die van de kleinburgerlijke intelligentsia zonder andere historische perspectieven dan de leiding van het proletariaat in handen te hebben, en de belangen van de konservatieve Staatsburokratie, die er op uit is de internationale status-quo te handhaven.

3. Het anarcho-syndicalisme en het probleem van de macht.

Het is bij de marxistische tegenstanders van het anarcho-syndicalisme gebruikelijk om deze te verwijten dat 'ze het probleem van de macht niet stelt'.

Er zijn vele middelen, die de bourgeoisie in staat stellen haar politieke en economische overheersing te handhaven, waaronder ideologische: pers, radio, TV, Kerk, etc. Maar het belangrijkste middel van de bourgeoisie, dat bij de uiteindelijke analyse beslissend is, is het leger, de politie.

Men kan de staatsmacht definiëren als het totaal van middelen dat wordt aangewend door een sociale klasse om een gegeven politiek organisatiesysteem en een stelsel van eigendom van produktiemiddelen te handhaven. Dat is het totaal van de middelen dat wordt aangewend om tussen twee met elkaar strijdende klassen een machtsrelatie te handhaven ten gunste van de heersende klasse. De strijd tussen die twee klassen, in dit geval de bourgeoisie en het proletariaat, zal, naarmate het proletariaat in staat is zijn belangen te verdedigen en voor het socialisme te strijden, uiteindelijk gesteld worden in termen van macht.

Men kan van de bourgeoisie niet verwachten dat zij zich zonder strijd overgeeft, noch dat zij zich overgeeft na een enkele nederlaag. Er zal een periode zijn, waarin de klassentegenstellingen zullen blijven bestaan, en dat houdt in dat het proletariaat middelen moet hebben om de bourgeoisie te beletten haar verloren posities te heroveren. Over deze middelen zullen wij het eens moeten zijn.

In de idealistische opvatting wordt de macht, die door een organisatie, die op meer dan één klasse steunt, gerechtvaardigd op grond van het feit dat deze organisatie 'beschikt over de korrekte interpretatie van de gebeurtenissen en gewettigd door het feit dat de partij de klassestructuur van het proletariaat leidt.' De partij is de arbeidersklasse. Zonder de partij is de arbeidersklasse niets; het proletariaat vormt zich pas werkelijk als klasse in de partij, door de partij, want uit zichzelf kunnen de arbeiders niet tot socialistisch bewustzijn komen. De socialistische theorie 'is uit filosofische, historische en economische theorieën ontstaan, die zijn uitgewerkt door geïnstrueerde vertegenwoordigers van de bezittende klassen, door de intellectuelen' (Lenin). Zonder de partij is het proletariaat slechts een massa; met de partij is zij werkelijk een klasse, dank zij de 'geïnstrueerde vertegenwoordigers van de bezittende klassen' en de 'meest geïnstrueerde' arbeiders die over de theorie van de arbeidersklasse, het klare bewustzijn van haar belangen en haar program kunnen beschikken. Wanneer de arbeidersklasse het niet met de partij eens is, vergist zij zich. De instellingen van de arbeidersklasse zijn slechts

van belang naarmate zij de partij meer in staat stellen haar te leiden. In deze subjektivistische en idealistische opvatting is de 'arbeidersmacht' een macht die aan anderen is overgedragen. De klasse-inhoud van deze stellingname is doorzichtig genoeg: het zijn machtsbegrippen die volkomen bourgeois zijn. Wij hebben gezegd dat de Staat een politiek onderdrukkings- en economisch reguleringsorgaan is, die werkt door overdracht van de macht: de bourgeoisie belast haar met al wat de bescherming van haar algemene belangen betreft. Wij hebben ook gezegd dat de bourgeoisie het staatsapparaat kan beheersen door het eenvoudige feit dat zij, op het niveau van het afzonderlijk kapitaal over de produktiemiddelen beschikt en ze rechtstreeks beheert, dat juist is de bron van alle macht. De volledige verstaatsing van de produktiemiddelen zal er op uitlopen dat alle economische en politieke macht in de handen van een organisatie komt die meerdere klassen omvat, hetgeen in andere woorden betekent dat de klasse-organisaties van het proletariaat enerzijds aan de staat ondergeschikt zijn, en dat ze anderzijds de produktiemiddelen slechts beperkt of helemaal niet kunnen beheersen.²⁾ De machtsoverdracht wordt dan compleet, dat wil zeggen dat de arbeidersklasse als klasse feitelijk geen enkele macht bezit over het politieke apparaat, dat beweert haar in naam van haar belangen te leiden.³⁾

Het bezit van de produktiemiddelen door het proletariaat kan slechts kollektief zijn, het kan slechts bestaan door daadwerkelijk en rechtstreeks kollektief bezit en het beheer van de produktie door de arbeiders in hun eigen klasse-organisaties. De arbeidersklasse kan slechts werkelijk 'de macht' bezitten in de hierboven gestelde betekenis, wanneer zij het bewind voert over het geheel van de sociale activiteit binnen haar eigen klassestructuren, en dat verstaan wij onder vernietiging van de Staat. Het gaat niet meer om overdracht van de macht maar om het organiseren van een beslissingsproces vanaf de rechtstreek-

se democratie van de basis door middel van dwingende lastgeving. Dat juist is de grondslag van het idee van zelfbeheer. Dat betekent dat de arbeiders in hun klassestructuur op verschillende niveaus afgevaardigden aanwijzen die de opdracht hebben om kollektief genomen, kollektief toegepaste en kollektief gecontroleerde beslissingen ten uitvoer te brengen. Schematisch gezien stellen drie criteria ons in staat te bepalen welke klasse aan de macht is:

- Wie beschikt over de wapens en waar? De arbeiders in hun klassestructuren (klassebewapening) of 'burgers' in staatsstructuren (waarbij de klassebewapening wordt vervangen door politieagenten?)⁴⁾
- Wat is de rol van de klassestructuren van het proletariaat aan de basis in de organisatie van de produktie en in de bepaling welke richting zij zal nemen?⁵⁾

- Hoe wordt het algemene bestuursorganisme samengesteld? Komt het voort uit de klassestructuren van het proletariaat door afvaardiging met dwingende lastgeving of niet? 6)

De arbeidersklasse kan slechts meester zijn van haar eigen lot wanneer zij zelf heel het raderwerk van de samenleving bestuurt; dit bestuur kan slechts kollektief zijn, dat wil zeggen dat de verschillende instanties van de sociale organisatie slechts uit de boezem van de arbeidersklasse kan voortspruiten en door haar gecontroleerd moet worden. Elke andere opvatting over het socialisme, die 'het 'vertrouwen' van het proletariaat in een minderheid betekent, die zich tot leiding uitroept vanwege een 'juiste theorie' is slechts gericht op het behoud van een bourgeoisie onder andere vorm. 7)

Wie het anarcho-syndikalisme verwijt 'dat het niet het probleem van de macht stelt' verwijt het in werkelijkheid, dat het dit probleem niet op het terrein van de bourgeoisie, maar op dat van het proletariaat stelt.

vakbondsmodellen

Het alternatief tussen jakobijs socialisme (of een minderheid van beroepsrevolutionairen die het staatsapparaat leidt en zijn programma aanwendt om de klassestructuren van het proletariaat te dirigeren) en het libertair socialisme (of het proletariaat dat zichzelf leidt in zijn eigen klassestructuren), geeft verschillende niveaus aan waarop de industriële maatschappij, de klassenstrijd en het proletariaat zich hebben ontwikkeld. In zijn kindertijd zal de arbeidersklasse uiteraard een voogd zoeken in de meest geradikaliseerde lagen van de intelligentsia. Op volwassen leeftijd zal ze zich wenden tot zelfstandige aktievormen en zal ze de band met de intelligentsia pas accepteren wanneer deze niet alleen aan haar strijd deelneemt, maar ook aan haar materiële situatie, dat wil zeggen, wanneer zij proletariseert.⁸)

Als het anarcho-syndikalisme een grote rol aan de spontaneïteit van de arbeiders toekent, dan wil het zeggen dat de arbeiders kollektief in staat zijn om hun eigen revolutionaire theorie uit te werken. Dat betekent dus geenzins, dat voorbereiding, organisatie voor de strijd, wordt ontkend. In onze tijd komt duidelijk aan het licht dat de arbeiders nog onvoldoende

voorbereid en onvoldoende georganiseerd zijn voor deze revolutionaire taken.

De vakbeweging: een kapitale inzet.

In de ontwikkelde industriële maatschappijen is het politieke belang van de vakbeweging overwegend. Geen enkele linkse politieke groepering kan op ontwikkeling aanspraak maken, als ze geen politiek heeft die ook bij de vakbeweging ingang vindt: geen enkele van deze groepen kan op een groots opgezette politieke actie aanspraak maken als zij een van de bestaande vakbewegingsapparaten niet beheerst of bezielt. Dat is een van de principiële feiten van de huidige politieke werkelijkheid.

De geïndustrialiseerde landen hebben verschillende vormen van vakbeweging ontwikkeld, die samenhangen met de bijzondere voorwaarden van het ogenblik en de omgeving en met de grotere of geringere heftigheid van de klassenstrijd. De strategie van de revolutionaire beweging moet zich dus aan die verschillende historische ontstaansvoorwaarden aanpassen; wij zullen dan ook, met aanduidingen en schematisch, de verschillende vakbewegingsmodellen zoals ze nu bestaan behandelen. We zullen zien dat men onmogelijk een algemeen waardeoordeel kan geven over 'de' vakbond - vóór of tegen - en dat het werkelijke probleem daar niet zit. Nog eens, we moeten niet oordelen in termen als 'goed' of 'fout' maar het bestaan van de vakbeweging in een goed omschreven economische en politieke kontekst bezien, ook op wereldschaal, en beredeneren wat met de krachten, waarover de revolutionaire beweging beschikt, de aktiemogelijkheden zijn. Tussen de klasse-organisaties die het proletariaat in de loop van zijn geschiedenis heeft geschapen, kan men over het algemeen twee categorieën onderscheiden:

- De blijvende organisaties, die voor elke opstandige en revolutionaire beweging reeds aanwezig zijn (vakbonden).
- De tijdelijke organisaties die spontaan tijdens het verloop van de strijd worden geschapen naar de behoeften van het moment en die in het algemeen daarna verdwijnen: dat kan gaan van een stakingskomitee tot een arbeidersraad.

Wij stellen deze structuren niet tegenover elkaar, want zij zijn principieel van dezelfde aard; want door hen organiseert het proletariaat zich (geheel of gedeeltelijk) als klasse en handelt het als afzonderlijke klasse. Juist daardoor organiseren en handelen de arbeiders op de grondslag van objektieve belangen (dat ze belangen hebben sluit trouwens niet uit dat ze ook ideeën hebben). De organisaties verschillen in de voorwaarden van hun ontstaan. Wanneer men, zoals sommigen doen, de sovjets met alle revolutionaire deugden opzadelt (er is geen sovjet, we kunnen dus dromen...) en de vakbeweging met alle ondeugden, dan vergeet men dat ze zich beide in totaal verschillende his-

torische, politieke en economische konteksten voordoen: de vakbonden komen in geïndustrialiseerde maatschappijen op en stellen het proletariaat in staat, zich te organiseren voor de dagelijkse strijd, waarin geen enkel revolutionair perspectief op zeer korte termijn kan worden nagestreefd. Deze blijven de organisatie heeft een objectief revolutionaire rol. De sovjets verschijnen in Rusland, in een weinig ontwikkeld land, waarin de arbeidersbeweging niet is georganiseerd, waar praktisch geen vakbonden bestaan.

Het reformistisch of revolutionair karakter van deze organisaties komt niet uit hun aard voort, die is gelijk: het hangt af van het moment waarop zij verschijnen en op de voorwaarden waarin zij verschijnen. Dat de vakbonden onder het ontwikkelde kapitalisme reformistisch zijn geworden is niet aan hun karakter te wijten, evenmin als men de sovjets kan verwijten dat ze in de U.S.S.R. in de staat zijn geïntegreerd. Oordeelt men hierover oppervlakkig, dan vergeet men dat tal van historische oorzaken, evenals de politieke en economische wereldcontext, de werkelijke oorzaken zijn die het karakter van die organisaties bepalen. Bovendien is de belangrijkste vergissing die bepaalde 'erkende critici' van het syndikalisme maken, dat zij de analyse van het karakter van de vakbeweging en de analyse van de politieke machten die de vakbonden leiden en beheersen, verwarren en door elkaar halen.

De vakbeweging is een organisatievorm, waarin per definitie slechts de loonarbeiders worden gegroepeerd. Naarmate deze arbeiders tegelijkertijd sterker zijn verenigd door het bewustzijn van hun gemeenschappelijke belangen en het bewustzijn van hun zelfstandige aktiemogelijkheden - kortom door een syndikale ideologie - des te moeilijker worden de georganiseerde arbeiders de onbewuste werktuigen van een politiek, die buiten hun organisatie wordt uitgewerkt door de minderheden die hen leiden. Zonder deze ideologie, die het anarcho-syndikalisme is, is de vakbeweging een inerte vorm, die slechts kan worden begrepen, wanneer wij de leidende frakties analyseren, die slechts 'syndikalist' zijn, voorzover zij de vakbeweging gebruiken als ondersteuning van hun politiek.

Momenteel is er geen vakbeweging, er zijn slechts vakbondsmodellen, vakbewegingspraktijken, die overeenkomen met belangen buiten de vakbeweging, buiten de arbeidersbeweging.

Welke zijn dat?

Het sociaal-demokratische model.

Het sociaal-demokratische model wordt gekarakteriseerd door de taakverdeling: de partij behoudt zich de politieke aktie voor, zij brengt de individuen samen om de macht te veroveren; de vakbond belast zich met de akties voor de eisen van het dagelijks

bestaan, zij organiseert de massa op het laagst mogelijk rekruteringsniveau⁹): hoe meer aanhangers de vakbond heeft, des te effectiever is de controle van de partij over de massaas.

Tussen de reformistische sociaaldemokratie en de geradikaliseerde sociaaldemokratie bestaat er bij dat vakbewegingsmodel, wat de betrekkingen tussen partij en vakbond betreft, geen verschil, omdat zij namelijk in iets anders verschillen n.l. in hun idee over de verovering van de macht.

Laten we slechts opmerken dat de Leninisten het begrip 'sovjet' introduceerden, waarvan Lenin toen hij 'Wat te doen?' schreef, het ontstaan niet kon vermoeden. Zij die vandaag claimen tot de sovjetbeweging te behoren, brengen slechts de stellingen van Lenin over de 'korporatieve bonden' in 1902 daarop over, die als volgt kunnen worden samengevat: hoe lager het rekruteringsniveau, hoe meer mensen erin zijn, des te beter beheerst men de massaas.^{10 en 11})

Het trade-unionistische model.

Het trade-unionistische model, dat in Engeland ontwikkeld is, maakt op geen enkele manier openlijk gewag van klassenstrijd. De twee doeleinden die ze proclameert, de industriële democratie en de deelname van de loonarbeiders aan het beheer van de genationaliseerde industrieën, maken er een nuttig werktuig van voor de klassensamenwerking. Het syndikalisatieniveau is zeer hoog: dit vakbewegingsmodel is volledig geïntegreerd in het systeem, de vakbondskontributies worden rechtstreeks door de baas op het loon ingehouden en voor de bonden gereserveerd. Het trade-unionistische model heeft de betrekkingen tussen partij en vakbond van de sociaaldemokratie omgekeerd: juist de britse vakbonden hebben de arbeiderspartij geschapen om de vakbondsakties te ondersteunen.

De duitse vakbonden, die op zekere punten het trade-unionistische model nabij komen, hebben het gezamenlijk beheer door werkgever en vakbeweging tot een extreem niveau doorgevoerd. Onlangs zijn er maatregelen genomen om het beginsel van arbeidersinitiatieven in de grote bedrijven uit te breiden. Het beheer van deze akties zou de taak zijn van de vakbonden, maar deze mogelijkheid werd door de werkgevers verworpen, want dat zou van de vakbonden de grootste kapitalisten van het land hebben gemaakt...

Het model van de Amerikaanse vakbonden.

Hoezeer het trade-unionistische model ook in het kapitalistische systeem is geïntegreerd, ondanks alles blijft het een zekere vorm van scheiding, zo niet van klassenstrijd handhaven. Bovendien vormt het een stut voor de politieke partijen die

zich voor 'sociale hervormingen' hoe huiverig dan ook, verklaren. Zelfs dat is bij de Amerikaanse vakbonden niet het geval. De vakbonden steunen het kapitalisme openlijk. De vakbondsleiders zijn zakenlieden zoals anderen die marchanderen met stakingen en lonen, en voor wie de onderdrukking van de loonarbeider de minste zorg zal zijn. Bovendien is de vakbeweging in de V.S. een kostbare hulp geworden voor het Amerikaanse imperialisme; Arthur Goldberg, Amerikaans afgevaardigde in de Verenigde Naties, vatte dan ook de beginselen met betrekking tot de internationale politiek van de A.F.L.-C.I.O. (de Amerikaanse overkoepelende vakcentrale) als volgt samen:

'De kommunistische penetratie in de vrije landen tegenhouden, de kommunistische overheersing, waar zij bestaat, te niet doen, de Amerikaanse legermacht handhaven op een hoogte die overeenkomt met een harde evaluatie van de kommunistische aanvalsmogelijkheden en de economische en militaire mogelijkheden van de vrije wereld versterken om zowel op militair plan als op het plan van de propaganda de kommunistische agressie te weerstaan.' In 1948 had John Steelman, assistent van president Truman op het kongres van de A.F.L. verklaard: 'De vertegenwoordigers van de Amerikaanse arbeid behoren tot de beste voorsprekers van onze goede wil in het buitenland.'

Het Staatssyndikalisme.

In de systemen, die men politiek in het algemeen als 'totalitair' omschrijft en die machtsstelsels zijn, waarin de concentratie van het kapitaal in handen van de Staat zeer ver gevorderd, zo niet voltooid is, en ook in de diktatoriale regimes, is de vakbondsbeweging een geïntegreerd deel in het Staatsapparaat. Zij zorgt ervoor dat de Staat de arbeidersklasse kan inlijven, zodat zij haar tot in de kleinste details kan beheersen, elke eis kan beletten en haar uitbuiting kan rationaliseren. Zelfs in zijn uiterlijke vorm verliest de vakbond zijn klasse-karakter. Terwijl de meest reformistische vakbonden, al hebben zij elke verwijzing naar de klassenstrijd prijsgegeven, ondanks alles een zekere vorm van classescheiding blijven handhaven, is het Staatssyndikalisme organisch aan de leidende klasse gebonden.

Enerzijds is het vakbond-lidmaatschap verplicht of nagenoeg verplicht, anderzijds zijn de loonarbeiders en de werkgevers (de staat of partikulieren), de uitgebuiten en de bestuurders van de economie, gelijk georganiseerd in dezelfde structuren, en speelt de Staat de rol van scheidsrechter.

Het anarcho-syndikalistische model.

Dit is het enige model, dat men werkelijk als syndikalistisch

kan beschouwen, voorzover de vakbewegingsakties, die zichzelf genoeg zijn, niet van enige invloed van buiten afhankelijk zijn: de vakbond is de steunpilaar, de drijfriem van niemand dan zichzelf. Dat houdt uiteindelijk in dat er een vakbewegingsdoktrine bestaat - het anarcho-syndikalisme - die het streven van de arbeiders om zich te organiseren en te handelen, in hun eigen klasse-organisaties en voor hun eigen verantwoording, tot uitdrukking brengt.

Het grondbeginsel is eenvoudig: de arbeiders organiseren zich, strijden en bouwen op in hun eigen klasse-organisaties, hetgeen inhoudt dat de ideeën over taakverdeling tussen economische en politieke strijd, die uiteindelijk bourgeoisbegrippen zijn, worden voorbijgestreefd. Iedere opvatting over proletarische aktie, die de politieke beslissingen buiten de organisatie-structuren van het proletariaat wil leggen en buiten diens direkte kontrolé, is door de bourgeoisie geïnspireerd.

Men kan gemakkelijk zien dat alle vakbewegingsmodellen die van het syndikalisme geen doktrine, geen zelfstandige en uitsluitend proletarische organisatie en aktievorm maken, slechts met syndikalistten de naam en de vorm gemeen hebben: want feitelijk zijn het slechts manieren waarop de bijzondere lagen van de bourgeoisie, de kleinburgerij, de intelligentsia of de Staatsburokratie, aangepast aan de bijzondere omstandigheden, de arbeidersbeweging overheersen. Deze lagen kunnen slechts hoop koesteren om de macht te grijpen, - of te behouden - door zich aan de leiding van de massa-organisaties van het proletariaat te stellen.

drie doelstellingen op korte termijn

Wanneer men de parlementaire weg van de reformistische partij en uitsluit, dan is de keuze waarvoor wij staan beperkt tot de jacobijnse oplossing, die door de erfgenamen van het leninisme wordt voorgestaan, en die van de libertairen. De eersten, die door de schema's van de russische revolutie worden gehypnotiseerd, passen op de ontwikkelde industriële maatschappij dezelfde handelwijze toe als de bolsjewieken in een onderontwikkeld Rusland toepasten, dat werd overheerst door het imperialisme en waar het zich in embryonale staat bevindende proletariaat geen blijvende organisatietraditie had. Zij zien niet dat hun schema's, die men kan toepassen in weinig geïndustrialiseerde maatschappijen, niet overeenkomen met de sociale structuren van de ontwikkelde industriële landen. Bovendien verschillen de typische politieke machtsvormen van de bourgeoisie radicaal, naargelang het maatschappijtype waarmee men te maken heeft.

De mythe van de verovering van het Winterpaleis waarmee onze bolsjewiki van vandaag leven is karakteristiek voor de revolutie van de XIXe eeuw: men neemt de zetel van de centrale macht stormenderhand in en alles is gefikst. Tegenwoordig zijn de zaken iets ingewikkelder. Al wordt de macht over het algemeen gecentraliseerd, zij beschikt over regionale instellingen die ware miniatuurstaatjes zijn en over hun eigen onderdrukkingen en bestuursmiddelen beschikken. De samenhang van het politieke

apparaat en zijn uitgestrektheid sluiten elke revolutionaire aktie van het putschistische type uit en maakt een interne ontbinding, die vergelijkbaar is met hetgeen in Rusland is gebeurd en die juist de oktoberrevolutie heeft doen slagen, voor het moment weinig waarschijnlijk.¹²⁾

1. De huidige voorwaarden.

De neobolsjewiki van vandaag vergissen zich heel eenvoudig in revolutie en wel op drie uitgangspunten:

- Vanuit hun theorie, die paradoxaliter stelt, dat zij de theorie van een klasse (het proletariaat) is maar die is uitgewerkt door individuen van een andere klasse, de bourgeois-intellektuelen.
- Vanuit de organisatie die een klasse-organisatie heet te zijn, maar geleid wordt door individuen van een andere.
- Vanuit de politieke strategie, die pretendeert naar de vernietiging van het kapitalisme te leiden, maar in feite de revolutie dirigeert naar de hoogste concentratievorm van het kapitalisme: het Staatskapitalisme.

Daarin laat het leninisme, ondanks het arbeideristisch vernisje dat het bedekt, zijn ware aard zien: het is de theorie van de klasse van de garadikaliseerde kleinburgerlijke intelligentsia, die niet de mogelijkheid heeft om tot de eigendom en de macht te komen in het kader van een maatschappij die wordt beheerst door het - nationale en buitenlandse - monopoliekapitaal en die slechts perspektief ziet in het staatskapitalisme en het oligargische bezit van de produktiemiddelen. In hun pogingen om hun strategie aan de ontwikkelde industriële samenlevingen aan te passen hebben de neobolsjewiki heel eenvoudig het denkbeeld van de sovjets overgeplant om ze in Westeuropa op te hemelen. Laat ons herinneren wat C. Ridet in 'Le Libertaine' van 17 juli 1937 schreef:

'... bleek het denkbeeld van soldaten-boeren en arbeiderssovjets in Rusland voor de hand liggend, onvermijdelijk omdat iedere andere organisatievorm nu eenmaal niet bestond, dat is niet het geval in de landen waar de arbeidersbeweging zich in een minimum van wettigheid heeft weten te ontwikkelen en waar diepgewortelde groepsvormen bestaan, die een overheersende rol zullen spelen in de ontwikkeling van de revolutionaire strijd... Van onze kant geloven wij dat de revolutionaire militanten in het proletariaat thuishoren, tussen de arbeiders die in vakbondsgroepen zijn georganiseerd. Al mag dat misschien op lager plan staan, opportunistischer zijn of weinig te maken hebben met bepaalde vaststaande principes, in ieder geval is het de enige manier om zich te binden met het proletariaat, het te beïnvloeden, om er eisen ingang te doen vinden die beantwoorden aan de gegeven omstandigheden en niet om taktieken te verdedigen die,

al probeert men er een 'wetenschappelijke' kwalifikatie aan te geven, er niet minder verkeerd en ontoepasbaar om zijn.' Maar Ridel was geen naïveling. Hij wist hoe de vakbondsapparatsjiek kon heersen:

'wanneer het bureaucratische apparaat op een dergelijke manier druk uit zou oefenen dat het automatisch elke eis of elke opstand zou verstikken, dan is het niet uitgesloten, dat men een revolutionaire aktie buiten de vakbond om aan de dag kan zien komen en bijgevolg nieuwe proletarische groepsvormen zien ontstaan.' 13)

2. Welke vormen?

Wij verdedigen niet de vakbond als organisatievorm uit beginsel en vallen ook niet principieel andere organisatievormen aan. Onze stellingname is gebaseerd op twee feitelijke konstateringen:

- 1) Een belangrijk deel van het proletariaat is momenteel in de vakbonden georganiseerd. Deze vakbonden hebben nog steeds het vertrouwen van een belangrijke massa arbeiders en de invloed van de vakbondsbeweging gaat het enge kader van zijn aanhang ver te buiten. Bovendien is de situatie nog niet zo dat het onmogelijk is om een revolutionaire beweging in de vakbeweging op gang te brengen.
- 2) De fundamenteel strategische positie van de vakbond voor alle politieke groepen die haar leiden of naar haar leiding streven maakt het onmogelijk, dat een strijdperk, dat even belangrijk is voor de tegenstanders van het anarcho-syndicalisme, kan worden prijsgegeven.

Wij bedrijven dus geen vakbondsfetichisme. Was in Spanje de syndikale structuur het revolutionaire werktuig van het proletariaat, in Rusland waren de anarchistische militanten niet in de vakbonden, maar in de fabriekskomitees. Momenteel laten de omstandigheden de schepping van een anarcho-syndicalistische konfederatie niet toe... Voor een konfederatie moeten er al federaties zijn en voor federaties moeten er eerst syndikaten zijn. Kameraden, die van alle stukjes een anarchistische konfederatie naar model van de spaanse C.N.T. proberen op te bouwen pakken het probleem van de verkeerde kant aan. Bovendien gaan ze juist tegen alle lessen van de franse arbeidersbeweging in en proberen zij, zoals de Leninisten met Rusland, op Frankrijk een historisch proces over te planten, dat typisch spaans is: de spaanse C.N.T. is gegroeid in zeventig jaar strijd, aangezet door de spaanse sektie van de Internationale op een terrein dat daarvoor, politiek gezien, maagdelijk was. In Frankrijk zijn momenteel de voorwaarden heel anders.

De taktiek van tal van gauchisten - enkele anarchisten inbegrepen - baseert er zich op dat bestaande reformistische en stali-

nistische organisaties voorbijgestreefd zullen worden: op een dag zullen de arbeiders er tabak van hebben en de burokraten naar de Mokerhei sturen; en dank zij de verlichte leiding van partij X die geduldig zijn uur afwachtte, of wel door de gratie van een even bruuske als spontane openbaring, zullen zij de revolutie maken. Jammer genoeg is te vrezen dat dit idyllische tafereel nimmer werkelijkheid zal worden.

Wanneer bij de bankstakingen, de LIP-staking en tal van andere de stalinisten zijn 'voorbijgestreefd' en de reformisten relatief zijn geneutraliseerd dan komt dat doordat jarenlang een voortdurende aktie is gevoerd in de vakbondsstructuren. De aktie binnen deze vakbondsstructuren tast het reformistische of burokratische karakter van de nationale organisaties, die erbij betrokken zijn, niet aan. Maar zij heeft aangetoond, dat ze de onvermijdelijke voorwaarde is om het 'voorbijstreven' van de arbeidersburokratieën een kans te geven: een taaie en voortdurende militante arbeid.

Wij hebben al herhaalde malen onze mening gegeven over militanten van uiterst links die para-syndikale structuren scheppen: '... door micro-organismen te scheppen die parallel gaan met de massa-organisaties, plaatsen de maoïsten zich in de marge van de beweging. Zeker, in deze kleine kernen bestaat er beslist een exemplarische arbeidersdemokratie, maar in het algemeen gaat de strijd er niet door vooruit. Een enorme hoeveelheid militante energie wordt zo verspild en ondertussen speelt dit in de kaart van lieden, die in de arbeidersbeweging proberen haar van de strijd voor de demokratie af te leiden. Het is zeker gemakkelijker met enkele maten een strijddemokratie op te richten, waarin men vrijuit de meest verschillende problemen kan bespreken onafhankelijk van de konkrete perspektieven die daaruit voortkomen, dan zich te wijden aan een hard, ondankbaar en op lange termijn gericht werk in de bestaande massa-organisaties om de arbeidersdemokratie uit te breiden.'

3. Pas je aan aan de bestaande strijdvoorwaarden.

Sedertdien zijn de maoïsten volledig van taktiek veranderd omdat zij oproepen om zich bij 'de revolutionaire vakbondsoppositie' aan te sluiten, waarbij zij met een term spelen, die zij zich valselijk toeëigenen. Wat ons aangaat, wij verdedigen geen organisatievormen krachtens abstrakte opvattingen, maar vanwege de werkelijke voorwaarden van de momenteel aanwezige klassenstrijd en vanwege de reële kracht waarover we beschikken, hetgeen tot de volgende konklusies leidt:

- Wij zijn allerm minst in staat om door een structuur, die gescheiden is van de massabeweging, een 'voorbijstreving' van de arbeidersburokratieën te leiden.
- Als er zich een krisissituatie zou voordoen, dan zouden we

geen revolutionaire beweging op een algemeen plan op gang kunnen brengen, maar enkel in bepaalde sectoren.

- De huidige politieke perspectieven laten de gedachte toe dat de onderdrukking van de vakbondsleidingen tegenover revolutionairen zal gaan toenemen. Vooral bij de C.G.T., maar ook bij de C.F.D.T., waarover tal van militanten zich illusies maken. De enige manier om aan deze situatie het hoofd te bieden is, dat men isolement vermijdt. Het enige argument waarvoor burokraten gevoelig zijn is nu eenmaal de macht.

Al is ondertussen de vakbondsbeweging verregaand geburokratiseerd en onderworpen aan invloeden van fracties die er het werktuig van hun politiek maken; al is alle actie op het niveau van hun leiding onmogelijk, in de basisstructuren is het laatste woord nog niet gezegd: vakbondafdelingen, lokale bonden, bedrijfsraden en soms departementale bonden. Daar is het soms mogelijk een revolutionaire actie te voeren, is het mogelijk om zich met succes tegen de reformisten te weer te stellen. Bovendien is het belangrijk om in deze basisstructuren te ageren, om het vakbondswerk tegen de reformisten te bezielen. Laat men hen zonder strijd het terrein, dan geeft men hen alle vrijheid om de arbeidersstrijd ondergeschikt te maken aan elektorale belangen. Het moment is nog niet gekomen om de strijd in de vakbeweging op te geven. Integendeel...

kies niet de verkeerde vijand

'Zonder organisatie is basiskracht geen werkelijke macht.' zei Bakoenin. 'De vraag is niet', zo zei hij erbij 'of men weet dat de arbeiders in opstand 'kunnen' komen, maar of ze in staat zijn om een organisatie op te bouwen die hen de middelen geeft om tot een eindoverwinning te komen - geen voorbijgaande overwinning, maar een blijvende die de laatste zal zijn'. Nu het probleem duidelijk is gesteld, laten we de vraag over het thema 'moeten we ons al dan niet organiseren' aan de erkende discussieavondjes over. 'Wat men er van zegt, het bestaande heersende systeem is sterk, niet door zijn idee en zijn intrinsieke morele kracht, die nihil zijn, maar door heel de mechanische, burokratische, militaire politie-organisatie van de Staat, door de wetenschap en de rijkdom van de klassen, die er belang bij hebben haar in stand te houden.' (Bakoenin)

Het proletariaat kan de burokratische en militaire politie-organisatie van de staat niet bestrijden als ze zelf niet is georganiseerd.

1. De concurrentie.

In het kapitalistische systeem is de arbeidskracht van de proletariër koopwaar zoals elke andere, die aan de golfslag van vraag en aanbod onderhevig is, en aan de wetten van de concurrentie. De concurrentie die de arbeiders bij hun werk tegen el-

kaar opzet is het meest afdoende wapen van de bourgeoisie tegen het proletariaat. Het loonstelsel houdt een 'vrije' overeenkomst in tussen de loonarbeider en zijn werkgever: de baas stelt de prijs vast die hij bereid is te betalen voor de arbeidskracht van de arbeider, de arbeider is 'vrij' die aan te nemen of te weigeren. De concurrentie van de arbeiders uit zich doordat de werkgever de arbeider aanneemt die bereid is het laagste loon te aksepteren.

De eerste organisatievormen van de arbeidersklassen streefden ernaar tegen die concurrentie te strijden, waarbij ze een zo groot mogelijk aantal arbeiders verenigden om hun isolement tegenover de baas te breken. Waren ze georganiseerd, dan besloten ze hun arbeidskracht niet meer beneden een bepaalde prijs te verkopen. Het voornaamste wapen van de arbeiders is in deze strijd de staking: 'Wie weet wat iedere eenvoudige staking voor leed en offers voor de arbeiders betekent? Maar de stakingen zijn noodzakelijk; zij zijn noodzakelijk omdat het zonder dit middel onmogelijk is de massaas op te wekken voor een sociale strijd, het zou zelfs onmogelijk zijn om ze te organiseren. Staking is oorlog, en de volksmassaas organiseren zich slechts tijdens deze oorlog en juist daardoor, want zij maakt de arbeider los van zijn isolement, los van de eentonigheid van zijn doelloos, vreugdeloos en hopeloos bestaan.' (Bakoenin)

Momenteel moet iedere stellingname tegenover het vakbondswezen uitgaan van objectieve feiten en niet van vrome wensen. Welnu, het enige objectieve criterium om te bepalen of de vakbeweging nog een positieve rol speelt is te weten of zij ondanks haar huidige aftakeling feitelijk nog een belemmering vormt voor de concurrentie van de loonafhankelijken bij hun werk, of ze het isolement tegenover de werkgever blijft beperken. Onbetwistbaar blijven de vakbonden, zo goed en zo kwaad als ze het doen, deze rol handhaven. Dat hangt niet af van het idealisme en de welwillendheid van de vakbondsbuokratieën, maar van de grenzen waarbuiten ze niet kunnen gaan als ze hun posities willen handhaven. Het is gemakkelijk om de 'slechte reformistische bukraten' te stellen tegenover de 'goede arbeiders'.

Intellectueel is dat een comfortabele stellingname. Maar zij die de vakbeweging het liefst zouden zien verdwijnen, met het argument dat elke blijvende organisatie van het proletariaat onmogelijk zou zijn, zouden de arbeidersbeweging een eeuw terug zetten, de concurrentie en het isolement van de arbeiders weer oproepen, de arbeiderskrachten weer verstrooien in een massa van min of meer autonome komitees tegenover een georganiseerd en zeer gecentraliseerd stel bazen. Dat is een stellingname met revolutionaire woorden, maar in feite de meest reaktionaire die men zich kan voorstellen.

2. Het laagste niveau...

Dit belet ons niet om vast te stellen dat de bestaande vakbeweging een hoe langer hoe geringere mobilisatiekracht en strijdbaarheid heeft en meer en meer onderworpen is aan het verkiezingsopportunisme. Het vakbondsreformisme heeft de arbeidersbeweging tot een algemene demobilisering gebracht, tot een passiviteit die alleen zijn tegengegaan door geïsoleerde of wilde stakingen, die steeds met zorg werden gekanaliseerd. Tegen deze passiviteit heeft het anarcho-syndikalisme zich altijd te weer gesteld.

Maar om een nieuwe weg te vinden, moeten we niet alleen handelen, we moeten de betekenis van deze stand van zaken en van wat het praktisch inhoudt begrijpen.

In een verslag van het 28e kongres van de CGT in 'Révolution Prolétarienne' van mei 1972 zet de schrijver uiteen wat er achter de oproep van de vakbondsleiding schuilt om een 'klasse-vakbond, een vakbond van massaas, een democratische vakbond' te vormen:

- 'Van de klasse zijn' betekent dat we de leiding van de Communistische Partij erkennen.
- 'Een massa-vakbeweging maken' betekent dat we in de vakbeweging slechts de loonstrijd tot ontwikkeling brengen en de propaganda en werving brengen tot op het niveau van het kleinste mogelijke klasse-bewustzijn.
- 'Demokratisch' betekent dat het werk wordt verdeeld: de basisbonden houden zich bezig met de looneisen op de werkplaats, de federatie met de kollektieve overeenkomsten, de konfederatie met de konfederale politiek.

Deze konstatering tekent volkomen het sociaaldemocratische vakbondsmodel zoals dat momenteel in Frankrijk de boventoon voert. Deze stellingname bestrijden we juist door een nieuwe revolutionaire dynamiek in de vakbond op te wekken.

Wij stellen vast dat de werving en de propaganda van de bonden meer en meer samengaan met de partijen die achter het 'Gemeenschappelijk Program' staan 14): dat wil zeggen, dat zij een beroep doen op de 'kleine luyden' die getrappt worden door de 'grote heren' en niet op klassenkenmerken, op het klassenantwoord van de arbeiders. Dat betekent, dat wanneer men in de tussenlagen van de bevolking wil gaan werven, de middenklassen, men verplicht is om de themaas prijs te geven, die gebaseerd zijn op klassekriteria terwille van meer algemene themaas...

Dat kan men met name zien aan de hoeveelheid werk die de CGT verricht om bij het hoger personeel vaste grond te vinden. Al verscheidene jaren, parallel aan de opening van de Communistische Partij naar de middenklassen staat de toenadering tot het hoger personeel van de openbare diensten en van de privésector bij de CGT op de eerste plaats.

Praktisch brengt dat met zich mee dat de CGT niet alleen bij het hoger personeel, maar ook in de arbeidersklasse zelf anti-proletarische stellingen verdedigt: hiërarchie van de ambtenfunkties, ongelijkheid van de lonen, verhoging in percenten, etc. Kortom, de verdediging van de 'specifieke' leidende functies en van de onaantastbaarheid van haar voorrechten. Het syndikaat 'als klassegroep in zijn zuiverste betekenis' waarover Pierre Besnard sprak, is daar wel ver vandaan. De verkiezingen worden door de arbeidersklasse duur betaald.

3. Organiseer je.

Om zich tegen deze toestand te weren, moeten de revolutionaire arbeiders zich organiseren en de organisatie van het proletariaat versterken. Maar dat betekent niet voor ons, dat we een ledenwerfkampagne gaan voeren om postzegels te verkopen en kaarten uit te delen. Het gaat niet om het werven van passieve leden, maar om het vormen van militanten.

Als de vakbond de klasse- en massaorganisatie van de arbeiders is, verstaan wij daaronder, dat het de organisatie is van de bewuste arbeidersklasse en -massa. Lange tijd hebben de anarchisten en de revolutionaire syndikalistes zich gebogen over het probleem: massaorganisatie of organisatie van agiterende minderheden. Gedurende die tijd maakten de Stalinisten zich zonder moeite van de CGT meester.¹⁵⁾ Zij hadden een oplossing: de massaorganisatie, geleid dóór de actieve minderheid. Dat is ook eenvoudig. De anarchisten die heel hun aktie op de 'eigen organisatie' vastpinden lieten de vakbonden in de steek en de revolutionair-syndikalistes, die vastzaten aan het Charter van Amiens¹⁶⁾ en aan het apolitieke karakter van de vakbond waren volledig machteloos tegen de infiltraties door de frakties. De arbeidersklasse zal eerst dan zijn georganiseerd, wanneer ze niet alleen haar klassestructuren weer zal hebben opgebouwd maar wanneer ze ook en vooral in deze klassestructuren het hoogste niveau van revolutionair klassebewustzijn zal hebben bereikt. Dat betekent dat de arbeiders zich organiseren voor doeleinden die de eenvoudige economische eisen te boven gaan. Dat kan slechts door de economische en de politieke strijd, de deelgevechten en de algemene strijd voor de tot stand bringing van het socialisme, tot één strijd te maken, door de organisatie van de arbeidersklasse te laten beantwoorden aan de huidige voorwaarden van de klassenstrijd. De huidige verdeling van het proletariaat in politieke en economische organisaties wordt verregaand voorbijgestreefd door het koncentrationiveau van het kapitaal in handen van de Staat, die snel elke economische eis tegen de baas verandert in politieke strijd tegen de Staat. Welnu, hoe meer de verdeling economie-politiek uit de tijd blijkt te zijn, des te meer proberen de reformistische organisaties

haar te benadrukken om de verkiezingen als enige uitweg te propageren en zo meer en meer de klassenstrijd te ontkennen. Weigert men de strijd aan te binden tegen het stalinisme en het reformisme in de klassestructuren die door hen worden beheerst, dan geeft men hen de vrije hand om hun politiek voort te zetten die de arbeidersklasse ondergeschikt maakt aan de politiek van deelname aan de bourgeoisstaat.

Maar al moeten we de beperking van de klasse-organisatie van het proletariaat tot de loutere economische strijd bestrijden, wij moeten ook de stelling bestrijden dat elke loonstrijd leidt tot de onderwerping van het proletariaat aan het kapitaal. Het ene is de kapitulatie voor de bourgeoisie door de ontkenning van de klassenstrijd, het andere is evenzeer een kapitulatie door de ontkenning van alle bestaansmogelijkheid van een blijvende organisatie van de arbeidersklasse. Brengen wij die zin van Pierre Monatte in herinnering, die het had over het herstel van de eenheid van de vakbeweging in 1936 en zei, dat wanneer zij 'in handen van de stalinisten is gevallen, het bepaald niet onnuttig is om na te gaan waarom. En men zou dan ijverige lieden vinden naast anderen die hun duimen zitten te draaien of die hoog van de toren blazen.'

Laten we hen, die vandaag nog hun duimen zitten te draaien en van de toren blazen en hun onmacht theoretiseren, in herinnering brengen, dat de kritiek op de arbeidersburokratieën geen doel op zichzelf inhoudt, maar dat zij als doel heeft, een concreet alternatief voor het reformistische slop te propageren, door perspectieven naar voren te brengen, doelstellingen die ons in staat stellen loonstrijd te voeren, door materiële verworvenheden tot ontwikkeling te brengen, door ze te binden aan een strijdpolitiek op lange termijn voor de tot stand bringing van het socialisme. Want dat schijnt niet voor iedereen duidelijk: men moet niet de verkeerde vijand pakken; de vijand, dat zijn de bazen, de bourgeoisie en de staat.

De eerste voorwaarde in de strijd is, dat het proletariaat zijn organisatie tot ontwikkeling brengt.

demokratie

Vakbondsdemokratie betekent democratie binnen de vakbond, dat wil zeggen: binnen een permanente organisatie van arbeiders, die dus die meerderheid van arbeiders, die niet georganiseerd is, buitensluit.

Arbeidersdemokratie gaat de begrenzungen van de vakbond te boven en strekt zich tot het geheel van de klasse uit. Binnen een bedrijf slaat zij op álle arbeiders van het bedrijf.

Enkele militanten stellen deze vormen van democratie tegenover elkaar, doordat ze het één stellen boven het ander. Wij nemen de gelegenheid te baat om te laten zien wat dit verschil werkelijk inhoudt.

Demokratie is een magisch woord. 'Wie beslist?', 'hoe besluit men?', maar ook 'wat besluit men?'

In een democratisch debat heeft men het recht te bepalen waarover men spreekt en wordt men niet beperkt tot uitspraken over beslissingen die 'boven' zijn genomen. Wij kennen maar al te goed die algemene bijeenkomsten van arbeiders in de hall, waarin enkele honderden, ja zelfs duizenden overeind staan om te luisteren naar 'leiders' die ons inlichten wat ze besloten hebben. Wanneer het eindelijk na een opeenvolging van redenaars die speciaal daarvoor zijn gerangschikt komt tot het 'goed, nog vragen?', alleen enkele sterk gemotiveerde individuen spreken, worden die snel van de tafel geveegd en volgt het 'en nu stemmen'. Wij kennen ook die bijeenkomsten van georganiseerden in de

werktijd, die dus niet wordt uitbetaald, waarin de vakbondsleiders drie kwartier gaan praten en waarna snel in een kwartiertje de rest wordt afgeraffeld, omdat de arbeiders geen zin hebben om teveel geld te verliezen. En de volgende dag merkt men tot zijn verbazing dat er een motie is aangenomen...

De gedachte dat deze praktijken bewust worden bedreven door 'stoute bureaucraten' die zich 's morgens bij het opstaan reeds verkneukelen bij de gedachte, dat ze heel de dag de arbeiders gaan verraden, is te gemakzuchtig.

Vaak gebeurt het dat een militant of een hele afdeling op een volslagen bureaucratische manier wordt uitgesloten. Het komt voor dat een arbeider of een kaderlid door de baas wordt ontslagen tot onverhuld genoeg van de verantwoordelijken van de vakbond in dat bedrijf, met het argument dat 'er al weer een rotzooi-trapper minder is'.

Met dergelijke methoden moet men niet alleen de reformisten en ook niet de stalinisten etiketteren. Zij zijn de logische konsekwentie van de konkurrentie die groeperingen, die meer dan één klasse omvatten en buiten de vakbonden staan, elkaar aandoen om de leiding te nemen en te behouden. Momenteel zijn de 'revolutionaire' frakties in de minderheid. Zij maken dus van arbeiders- en vakbondsdemocratie een strijdpunt. Maar de geschiedenis leert dat als de macht gegrepen is, de democratische praktijken op wonderbaarlijke wijze verdwijnen en plaats maken voor manipulaties om de konkurrentie te verwijderen. Dat is volkomen verklaarbaar. De organisaties, die meer dan één klasse omvatten (partijen) reserveren als aparte groep de politieke aktie voor zichzelf. De klasse-organismen van het proletariaat worden niet gezien als zelfstandige organismen van de strijd van het proletariaat. Zij scheppen voorwaarden die de fraktiestrijd om de leiding van de klasse-organismen noodzakelijk maken. In deze strijd houdt geen democratie stand. Men verwijderd de konkurrentie met alle middelen, des te doeltreffender naarmate de machtsverhouding gunstiger is.

Dat de frakties elkaar zo fel bestrijden kan eenvoudig worden verklaard, doordat de leiding van de partijen over de economische strijdorganismen van het proletariaat voor hen een noodzakelijke voorwaarde is om een politiek van enig niveau in de arbeidersbeweging op gang te brengen. Deze fraktiegevechten bewijzen hoe de organisatie-opvattingen van die groepen, die blijven steken bij de praktijk van de arbeidsverdeling, onvoldoende is: als organisatie van de economische en politieke strijd die kenmerkend is voor de XIXe eeuw, van de kindertijd van het proletariaat. De bureaucraten van de basisstructuren van de vakbond - die het klappen van de zweep zo'n beetje kennen, maar vergeleken met hun kameraden in het kader en de verbondsraad nog naïvelingen zijn - gaan niet bewust tot vuiligheidjes over. Zij zijn de werktuigen van een vakbondsopvatting uit een bepaalde

tijd en bepaalde omstandigheden, de werktuigen van een vakbondsmodel van de reformisten en de revolutionaire marxisten. Feitelijk komt van het alternatief dat de revolutionaire marxisten voorstellen uiteindelijk hierop neer, dat zij zich als een reserverdirectie opwerpen, op precies dezelfde grondslagen als de huidige fusie- of likwidatie-direkties.

Juist door deze impasse te doorbreken, door de arbeiders te betrekken in de strijd voor de vakbonds- en arbeidersdemocratie, door tegenover de burokraten volkomen andere grondslagen en handelingen te stellen, brengt men de organisatiebeginselen van een revolutionair syndikalisme tot ontwikkeling.

Men kan de arbeidersdemocratie kenmerken volgens de volgende criteria:

- 1) De arbeidersvertegenwoordigingen worden rechtstreeks door de arbeiders en de employés op de werkplaats gekozen;
- 2) De vertegenwoordigers worden gecontroleerd en zijn herroepbaar door de arbeiders die ze kiezen;
- 3) De arbeidersdemocratie omvat alle arbeiders zonder onderscheid;
- 4) Ze doorbreekt de verzuiling van arbeiders in beroepskategorieën doordat zij ze verenigt op basis van de belangen van de hele arbeidersklasse;
- 5) De genomen besluiten strekken zich verder uit dan de eisen op korte termijn;
- 6) Elke niet-proletarische vertegenwoordiger en elke leiding van buitenaf wordt buitengesloten.

Deze zes punten bevatten heel de historische ervaring van het proletariaat op het terrein van de democratie. Het is een doelstelling waarvoor elke anarcho-syndikalist vecht. Maar men kan haar slechts bereiken wanneer men zich realiseert wat voor belemmeringen deze verwerkelijking in de weg staan.

Wat houdt arbeiders- en vakbondsdemocratie in?

Tal van belemmeringen staan de praktijk van de arbeiders- en vakbondsdemocratie in de weg. De belangrijkste zijn het bazenstelsel en de staat. De verdeling van de arbeiders, veroorzaakt door de veelvuldige rangindelingen, de loonschalen, de illusies die door radio, pers en televisie worden opgeroepen, is erop gericht om de solidariteit van de proletarische klasse te breken. Maar er zijn andere hindernissen, die in de arbeidersbeweging zelf liggen. Zij zijn verbonden aan de tegenstellingen binnen de beweging en aan de invloedstrijd van bepaalde sociale lagen om zich de leiding van de massa-organisaties toe te eigenen.

Wij hebben de gelegenheid gehad om het politieke en strategische belang van de vakbeweging voor die talrijke politieke fracties, die zich als leiding van de arbeidersbeweging

opwerpen, te beschrijven. Dat ligt aan tal van factoren, waarvan de belangrijkste is, dat 20% georganiseerde arbeiders een politiek gewicht hebben die hun aantal zeer ver te boven gaat. Leidt men deze 20%, dan leidt men de arbeidersbeweging.¹⁷⁾ In het algemeen onthult het aksent dat op die twee democratische vormen, arbeiders- of vakbondsdemocratie, wordt gelegd, welke positie verschillende groeperingen in het algemeen innemen ten opzichte van de leiding van de klasse-organisaties van de arbeidersbeweging. Wanneer men de leiding heeft, spreekt men over vakbondsdemocratie en vakbondsdiscipline, en toont men zich terughoudend tegenover structuren van 'arbeidersmacht', stakingskomitees, steunkomitees, etc. Heeft men de leiding niet dan stelt men veeleer de arbeidersdemocratie en zijn structuren op de voorgrond tegenover de vakbondsdemocratie. Deze toestand is niet alleen heden ten dage zo. Voordat zij de volledige controle had over alle klasse-organismen van het russische proletariaat, moest de bolsjewistische partij tijdens de Revolutie voorzichtig spelen om de controle over de vakbonden en fabriekskomitees te winnen: 'De bolsjewiki speelden toen op twee terreinen, ze probeerden hun invloed uit te breiden in zowel de vakbonden als de komitees; en toen het nastreven van dit dubbele doel een dubbele tong vereiste, schrokken ze er niet van terug, daarmee te spreken. In de vakbonden die nauw gecontroleerd werden door de mensjewiki eisten de bolsjewiki uitgebreid zelfbestuur voor de fabriekskomitees; in de vakbonden die ze zelf beheersten, toonden ze eindeloos veel minder belangstelling voor deze zaak.' (Maurice Brinton, 'Les bolscheviks et le contrôle ouvrier' in 'Autogestion et Socialisme', nr 24-25).

Voor bepaalde lieden is de term 'arbeidersdemocratie' overal toepasbaar. Men belijdt arbeidersdemocratie zoals men vroeger naar de mis ging. Men kan studentenvergaderingen in de universiteit de arbeidersdemocratie zien praktiseren en hoe minder arbeider ze zijn, des te pietluttiger gebeurt het. Dat komt omdat 'arbeidersdemocratie' niet meer betekent 'arbeiders die onderling democratisch zijn', maar 'individuen van alle klassen die uitroepen dat ze tot de arbeidersbeweging behoren en vrijuit spreken'. Dit soort arbeidersdemocratie is eenvoudigweg de leuze van de lagen van de geradikaliseerde intelligentsia die proberen de werkers van de invloed van de huidige arbeidersburocratieën los te maken om ze aan hun belangen te onderwerpen.

Arbeidersdemocratie en klassebewustzijn.

Om onze kritiek over verkeerde opvattingen over arbeiders af te ronden, zullen we een karakteristieke tegenspraak van de sociaaldemocratische opvatting van het arbeidersbewustzijn te

berde brengen, die zij gemeen heeft met de revolutionaire marxisten, de reformisten en de stalinisten. Volgens deze opvatting ontstaat het politiek bewustzijn bij de arbeiders door de bemiddeling van een minderheid, die de wetenschap van het proletariaat bezit. Omdat zij opgeleid is, komt deze minderheid dus voort uit de bourgeoisie, vandaar de opbouw van organisaties van meer dan één klasse die de lijn gaan bepalen die het proletariaat moet volgen. Het partijprogramma en zijn politieke strategie zijn niet het resultaat van stemming. Zij zijn niet democratisch, maar wetenschappelijk. Zij worden bepaald met verwijzing naar het marxisme, de wetenschap van het proletariaat:

'De theorie van Marx is de objectieve waarheid. Volgt men deze theorie, dan komt men meer en meer de waarheid nabij terwijl men door het volgen van welke andere weg dan ook men slechts tot verwarringen en tot dwaling kan geraken. De filosofie van het Marxisme is een blok staal en het is onmogelijk om één enkele van zijn veronderstellingen, één enkel essentieel deel, in twijfel te trekken, zonder zich van de objectieve waarheid te verwijderen, zonder in de leugens van de bourgeoisie verstrikt te geraken... Wil men een nieuwigheid in de filosofie ontdekken, dan toont men dezelfde armoede van geest als wanneer men een nieuwe waardenwet of een nieuwe theorie van de grondrente wil ontwerpen.' (Lenin, Materialisme en empiriekritiek). 'Het orthodoxe marxisme', aldus Lenin, 'heeft geen enkele wijziging nodig, noch in zijn filosofie, noch in zijn theorie over de politieke economie, noch in zijn politieke consequenties' (N. Valentinov, 'My talks with Lenin').

De vraag van de democratie in de partij is volkomen bijkomstig, laat staan democratie binnen de arbeidersklasse. Als de arbeidersklasse het marxisme herkent als zijn theorie, kan zij zich niet vergissen. Het enige probleem, hoe de gebeurtenissen volgens de marxistische theorie te vertalen, wordt gemakkelijk opgelost, omdat:

'De klassen worden geleid door de partijen, en de partijen worden geleid door individuen, die men leiders noemt... dat is het ABC, de wil van een klasse kan worden verwezenlijkt door een diktatuur, de sovjetdemocratie is absoluut niet onverenigbaar met de diktatuur van een individu... Wat telt is een eenheidsleiding, dat de diktatoriale macht van één man wordt geaccepteerd... Alle frazen over gelijkheid van rechten zijn slechts dwaasheden.' (Lenin, Oeuvres Complètes dl 17)

Arbeidersdemocratie en zelfbestuur van het proletariaat.

Alle lyrische verklaringen over de democratie achterwege gelaten, kan de eis voor arbeidersdemocratie tot weinig worden teruggebracht:

1. Voor de leidende fracties betekent het democratie binnen

'uitgebreide' (in verhouding tot de vakbond) arbeidersstructuren over kwesties van economische looneisen.

2. Voor minderheidsfrakties is het de mogelijkheid om binnen deze structuren de arbeiders richtingen voor te stellen die daarbuiten gaan. De vrijheid dus voor de arbeiders om tussen verscheidene politieke te kiezen die ze niet zelf hebben uitgewerkt. Dat is parlementarisme.

De politieke acties van het proletariaat wordt niet gewaardeerd als een voortdurende en kollektieve schepping die voortkomt uit de praktijk van de klassenstrijd. Zij wordt beoordeeld naar de ruimte die het geeft voor het aanhangen van een partijprogram. Deze ruimte bepaalt de taktieken en de leuzen. Bijvoorbeeld in april 1917 legt Lenin de bolsjewistische partij de leuze 'alle macht aan de sovjets' op, dus de leuze van de russische anarchisten. Eenmaal aan de macht vervangen de bolsjewiki de gekozenen uit de sovjets door funktionarissen, benoemd door de staat. Zoals Trotzky op het volgende kongres zei: 'De partij is verplicht om zijn leiding te handhaven, wat ook de arbeidersklasse zelf tijdelijk voor bedenkingen moge hebben. De diktatuur is niet op elk moment gebaseerd op het formele beginsel van de arbeidersdemokratie'.

Het debat tussen arbeidersdemokratie en vakbondsdemokratie wordt gerechtvaardigd door het bestaan van permanente arbeidersorganisaties en het bij gelegenheid opkomen van voorlopige structuren. Kiest men, dan kiest men een organisatievorm (en als de voorlopige structuren blijvend worden, wordt het probleem opnieuw gesteld). Als men er naar streeft de meest vérstrekken- de arbeidersdemokratie te bereiken, zoals wij die hebben bepaald, dan dwingen de huidige stand van zaken in de klassenstrijd, en het politieke en strategische belang van de vakbeweging ons om vast te stellen dat het voornaamste obstakel voor de arbeidersdemokratie binnen de arbeidersbeweging is: het ontbreken van demokratie in de vakbeweging.

Door hun macht en hun uitgebreidheid kunnen de vakbondsapparaten, wanneer zij dat willen, elke poging van arbeidersdemokratie tot een illusie maken. Ook al stoten enkele burokratische vuiligheden arbeiders van hun vakbond of van het hele vakbondswezen af, nieuwe bevolkingslagen komen voortdurend op de arbeidsmarkt: jongeren, vrouwen, boeren, gastarbeiders, die allen best de massaas kunnen worden die door burokraten worden gemanipuleerd. Deze groepen zijn een dubbele voorsprong voor de reformistische vakbondsleiding: zij kunnen gemakkelijker in opstand komen tegen arbeidsvoorwaarden die hun duidelijker 'abnormaal' voorkomen, en het ontbreken van traditie en kennis van de arbeidersbeweging, waardoor de vakbondspraktijken hen als onwrikbaar toeschijnen.¹⁸⁾

Bij bepaalde ultra-linksradikale groepen, waarvan de deelnemers voor het merendeel nooit in de praktijk kunnen vaststellen hoe

'abnormaal' het werk aan de lopende band is, staat als een paal boven water dat de arbeiders zich aan de vakbonden zullen onttrekken: 'Op zekere dag zullen de arbeiders zich rekenschap geven dat de vakbond een orgaan is van de bourgeoisie, en dan zullen ze revolutie maken.' Zij zijn het met ons eens, dat de vakbondsleiding de arbeidersdemocratie verhindert, maar zij willen liever dat we wachten tot de vakbond totaal is geburokratiseerd en uiteindelijk in de steek wordt gelaten.¹⁹⁾

Zo gaat het streven naar onmiddellijk resultaat samen met het meest absolute fatalisme, het 'alles ineens' met het 'nooit'. De afwachtende stellingnamen van de ultra-linksradikalen gaan samen met die van de reformisten à la Bernstein. Vandaag loopt de strijd voor arbeidersdemocratie via de strijd voor vakbondsdemocratie.

Konklusie

Moeten de anarcho-syndikalistten op grond van deze analyse hun aktie ontwikkelen in de permanente of de voorlopige structuren? De anarcho-syndikalistische militanten bevinden zich dáár waar de arbeiders het beste de klassenstrijd kunnen voeren. De anarchistische militanten zijn zich fel aan het organiseren om het reformisme en het parlementarisme van de sociaaldemocratie en het stalinisme voorbij te streven. Waar arbeiders strijden, strijden óók de anarcho-syndikalistten om de beginselen van de zelfstandige organisatie van het proletariaat en de strijdwijze van het revolutionair syndikalisme tot ontwikkeling te brengen. Ondanks de verschillen in de praktijk, die worden opgelegd door verschillen in de situatie heeft de anarchosyndikalistische beweging één vast doel: de schepping van een blijvende organisatie van het proletariaat op klasse-grondslag, die de economische strijd zal verbinden en waarin de arbeidersklasse zélf, door de dagelijkse praktijk van de klassenstrijd, zijn revolutionaire strategie en zijn politieke strijd zal ontwikkelen.

Het is een illusie om te hopen dat de arbeidersklasse in zijn geheel op korte termijn zich bij de rangen van het georganiseerde proletariaat zal voegen. Maar of dit binnen of buiten de vakbonden om gebeurt, het is onze taak om de rechtstreekse democratie tot ontwikkeling te brengen, d.w.z. de beslissingsmacht bij de arbeiders zélf op elk niveau, de beslissingsmacht over alle problemen van hun politieke aktie en hun loonstrijd, en bij de arbeiders alléén.

Als het socialisme een probleem van leiding is, dan is dat een probleem van diktatuur, dus van ondemocratie; wanneer daarentegen het socialisme, zoals we weten, een probleem van bewustzijn is, dan is democratie onmisbaar. Uiteindelijk is de democratie niet alleen een manier van functioneren; zij is geen keuzevraag.

De democratie is een noodzakelijk middel voor de zelfopvoeding van de arbeiders, en daarom is zij een voorwaarde voor de opbouw van het socialisme.

NOTEN

- 1) Trotzky over de 'arbeidersoppositie', een in 1921 verboden fractie van de Bolsjewistische partij: 'Zij hebben gevaarlijke parolen naar voren gebracht... zij hebben gesteld dat de arbeiders het recht hebben om vertegenwoordigers te kiezen boven de partij. Alsof de partij het recht niet zou hebben om zijn diktatuur te bevestigen, zelfs wanneer deze diktatuur tijdelijk in strijd zou zijn met de veranderlijke luimen van de arbeidersdemocratie...'
- 2) Trotzky in 'Terrorisme en kommunisme': 'Op dit tijdstip worden de vakbonden de belangrijkste economische organen van het proletariaat aan de macht. Juist door dit feit geraken zij onder de leiding van de kommunistische partij. Dat zijn niet alleen beginselkwesties van de beroepsrevolutionairen, het zijn ook serieuze conflicten die plaats kunnen hebben binnen deze organisaties en die het Centraal Comité van onze partij zal moeten oplossen.'
- 3) En ook: 'De arbeider kan met het sovjetbestuur niet marchanderen; hij is ondergeschikt aan de Staat, hij is er in al zijn relaties aan onderworpen omdat het zijn Staat is.'
- 4) Zo kan men het begin van de burokratische kontrarevolutie in Rusland in 1918 plaatsen op het moment waarin de arbeiders in de sovjets werden ontwapend voor de vorming van het Rode Leger...
- 5) ... en op het moment waarop (in april 1918) de bolsjewistische regering alle macht aan de plaatselijke sovjets onttrok, en dat was de werkelijke oorzaak dat de sovjets door de arbeiders in de steek werden gelaten.
- 6) Alexandra Kollontaj: 'De Arbeidersoppositie', 1920: 'De burokratie is niet alleen voortgekomen uit de ellende, zoals kameraad Zinovjef ons tracht te verzekeren, en is ook geen weerslag van de blinde gehoorzaamheid aan de hogeren die uit het militarisme voortkomt, zoals anderen verklaren. Het verschijnsel heeft een diepere oorzaak... Het kwaad dat de burokratie sticht ligt niet alleen in de papiermassa zoals enkele kameraden ons willen doen geloven, wanneer zij de discussie over 'het bezielen van de sovjetinstellingen' willen beperken, maar zij zit vooral in de manier waarop men problemen oplost: niet door een uitwisseling van meningen of door pogingen van alle betrokkenen, maar door formele besluiten die in centrale instellingen worden genomen door een enkele of een heel klein aantal personen en kant en klaar naar de basis worden overgebracht, terwijl de personen die er rechtstreeks bij betrokken zijn, volledig worden uitgesloten. Een derde beslist op uw plaats over uw lot: dát is feitelijk de burokratie.'

- 7) Het gaat er niet om dat we elke theorie verwerpen door een te gemakkelijke en ook te wijd verspreide anti-intellektuele reflex. De theorie over de arbeidersbeweging is, in tegenstelling tot de bewegingen van de 'leninisten' een kollektieve schepping van het proletariaat waarin de intellektuelen een belangrijke rol kunnen spelen door haar te formuleren, haar uiteen te zetten en toe te lichten. Maar in werkelijkheid vinden zij niets uit. Sterker nog, zij kunnen grove vergissingen begaan: als Lenin stelt: 'de geschiedenis van alle landen bewijst dat de arbeiders uit eigen kracht slechts tot reformistisch bewustzijn kunnen komen.' Wat te doen? generaliseert hij zijn eigen beperkte visie: namelijk over het nauwelijks bestaande russische proletariaat, en laat hij zich inspireren door een boek over het engelse syndikalisme, dat hij in die tijd zojuist gelezen heeft en geschreven is door (de reformistische Fabian) Webb. Welnu, een belangrijk deel van de franse, spaanse, italiaanse en amerikaanse arbeidersbeweging sprak dit juist op dat moment met hun feiten tegen.
- 8) In het NUB van 10 mei 1974 (jrg 23, nr 16) behandelt Michel van Mieuwstad o.a. het probleem van de verhouding studenten-arbeiders in twaalf stellingen. De probleemstelling rond het begrip 'proletarisering' en de begripsverwarring, die daarover bij Maoïsten en C.P.N.-ers is ontstaan, wordt uiteengezet in stellingen 6 a-c. Het ziet ernaar uit, dat het bij publikatie in een studentenblad niet zal blijven. In ieder geval kan men ervan opaan, dat S.O. met proletarisering niet de schijnvormen bedoelt, zoals ze door M.v.N. zijn gekritiseerd. (noot v.d.vert.)
- 9) 'De arbeidersorganisaties voor de economische strijd moeten beroepsorganisaties zijn. Elke sociaaldemokratische arbeider moet zoveel mogelijk deze organisaties steunen en er actief in werken. Coed. Maar het is niet in ons belang om te eisen dat alleen de sociaaldemokraten lid kunnen zijn van de 'korporatieve bonden'. Dat zou onze invloed op de massa beperken (...) Zelfs het doel van de korporatieve bonden zou niet worden bereikt als ze niet allen groepeerden die op zijn minst voor dit elementair begripsvermogen vatbaar zijn, en deze korporatieve bonden geen zeer grote organisaties zouden zijn. En hoe groter deze organisaties zullen zijn, des te groter zal onze invloed daarop zijn.' (Lenin: Wat te doen IVc)
- 10) De sovjet '... staat veel hoger boven de partij en de vakbonden door het aantal mensen, dat zij in staat is te vormen tot de revolutionaire strijd, en deze superioriteit in aantal geeft de sovjet in revolutionaire tijden onweerlegbare voordelen. De sovjet omvat alle arbeiders van alle bedrijven, van alle beroepen, hoe hun intellektuele ontwikke-

ling ook is, hoe politiek onderlegd ze ook zijn, en juist hierdoor wordt zij objektief gedwongen de algemene historische belangen van het proletariaat te formuleren' (Trotzky, 'Terrorisme en kommunisme').

Men moet uiteraard begrijpen dat de sovjets pas belangrijk zijn, wanneer 'de leiding van de zaken is gekoncentreerd in handen van de partij', als 'over alle betwiste kwesties, in alle konflikten van wie dan ook binnen de bestuurslichamen, het laatste woord bij het centrale comité van de partij ligt' en voorzover 'de diktatuur van de sovjets slechts mogelijk is geweest dank zij de diktatuur van de partij', etc.

- 11) De bolsjewiki hadden niet meteen het belang en het karakter van de sovjets door.

Tijdens de revolutie van 1905 zagen zij er concurrerende organismen van de partij in, en verwachtten dat de sovjets slechts hun bestaan konden rechtvaardigen als beroepsorganisaties, niet als publieke organisaties. In een circulaire van het Centrale Comité van 9 november 1905: 'De taktiek van de sociaaldemokratie tegenover dergelijke organisaties (de sovjets), die onafhankelijk zijn voorzover ze er naar streven zich met de politieke leiding van de proletarische massaas te belasten, moet de volgende zijn: deze organisaties ervan overtuigen, dat zij het programma van de sociaaldemokratische partij moeten aannemen als het enige, dat met de werkelijke belangen van het proletariaat overeenkomt. Nadat zij dit program hebben geaksepteerd, moeten ze duidelijk hun houding tegenover de sociaaldemokratische partij bepalen, haar leiding erkennen en uiteindelijk in de partij opgaan. In het geval dat deze organisaties niet naar de politieke leiding verlangen, maar zich enkel handhaven als zuivere beroepsorganisaties, zullen zij een vastomschreven technische taak vervullen.'

- 12) Vgl. Gorter, Open brief aan Lenin. Het standpunt, als zou het bolsjewistische revolutieschema gerechtvaardigd kunnen worden door de achterlijkheid van Rusland, is typerend voor radensocialisten. Anarchisten en radensocialisten hebben er hier in Nederland wel eens discussie over.
- 13) Het door Riedel beschreven alternatief is typerend voor de belgische situatie. Daar heeft de O.R.A.-Brussel en de meerderheid van de radensocialisten en libertairen gekonkludeerd tot actie buiten de vakbonden via kernen, gevormd door uit stakingen gevormde centrales van arbeidersmacht. Doordat de vakbonden vaste kontrakten hebben gesloten met de patroons, zijn de vakbondsleidingen daar meer en meer de werktuigen geworden van de bazen en bestaat er nagenoeg geen band tussen leiding en basis. In de klassenstrijd is de vakbondsleiding dus duidelijk de tegenstander van de arbeidersklasse, die daar een eigen

organisatie tegenover stelt. Maar ook dit is het werk van jaren, aangezet door de Fordstakingen in Genk in 1968 en uitlopend in tal van stakingen en spontane akties die zich direkt tegen de vakbonden richten.

- 14) Bedoeld wordt het Gemeenschappelijk Program van socialisten en kommunisten bij de kandidaatstelling van François Mitterrand als president in 1974.
- 15) In tegenstelling tot het N.V.V. is de C.G.T. niet van meet af aan burokratisch geweest. Zij was het voorbeeld van het door het N.V.V. verdreven N.A.S. Zij is in de twintiger jaren burokratisch geworden, toen de kommunistische partij er zich van meester maakte.
- 16) Het Charter van Amiens werd in 1906 door de C.G.T. aangenomen. Evenals het N.A.S. verklaarde zij zich aan geen enkele politieke groepering gebonden en dus 'onafhankelijk'.
- 17) In Nederland: 40%.
- 18) Daar tegenover staat, dat de jongeren, gastarbeiders en vrouwen in Nederland meestal tot de 'ongeorganiseerden' behoren. De werving van gastarbeiders door de vakbonden moet overigens ook door revolutionaire groeperingen worden gesteund, omdat de vakbonden hen nu eenmaal de beste bescherming van hun rechten bieden. Aan de andere kant heeft de regentenmentaliteit aan de top, zowel binnen als buiten de vakbond, oppositie in beweging gebracht van juist deze nieuwe categorieën. Men denke aan de 'wilde' staking van vrouwen van de Optilonfabriek om gelijk loon voor vrouwen, die door de burokraten lelijk werd verknald.
- 19) Deze bewering neemt de vertaler niet voor zijn rekening. Hij verwijst naar hetgeen al eerder over onze belgische kameraden is geschreven.